

De Vliegenmepper

Contactorgaan van de sectie Diptera van
de Nederlandse Entomologische Vereniging

Zweefvliegen in Zeeuws-Vlaanderen Verslag van het Diptera-weekend 15-17 mei 1998

door Wouter van Steenis

Inleiding

Zeeuws-Vlaanderen is een relatief slecht onderzocht gebied voor vliegen in Nederland (zie o.a. de voorlopige zweefvliegenatlas, NJN, 1998). Daarom werd het Diptera-weekend in 1998 gehouden bij Vogelwaarde in oostelijk Zeeuws-Vlaanderen.

Het weekend was met ongeveer 15 mensen goed bezocht. Op beide dagen zijn we gedeeltelijk met z'n allen en gedeeltelijk in twee groepjes op excursie geweest. Dit heeft geresulteerd in veel vangsten, ook van bijzondere soorten. De mensen die Zeeuws-Vlaanderen te ver weg vonden zullen een volgende keer wellicht een andere beslissing nemen.

In dit verslag worden alleen de zweefvliegen behandeld. Er zijn op het weekend zoveel soorten waargenomen dat dit een afzonderlijk verslag rechtvaardigt. Daarnaast is van de andere families nog veel materiaal niet gedetermineerd. Hierover meer in een volgende Vliegenmepper.

De excursies

Voor enkele mensen begon het weekend al op vrijdag. Zo heeft Joop Prijs enige wegbermen op Beveland en in Zeeuws-Vlaanderen kort bemonsterd. Ook Menno Reemer deed zijn eerste waarnemingen op vrijdag, in de ultra-violetlamp in de snackbar op het kampeerterrein. De overige aanwezigen kwamen vrijdag zo laat aan dat ze geen vangsten gedaan hebben.

Op zaterdag zijn we gezamenlijk naar de waterleidingbossen bij Sint Jansteen gegaan. Hier zijn we in twee groepen opgesplitst. De ene groep is in het westelijk deel wezen vangen, de andere in het oostelijk deel. In het begin van de middag zijn we met z'n allen wezen eten in het gebouwtje van het waterwinbedrijf, waarbij we rijkelijk voorzien werden

van thee en koffie door de heer Blauwendraat van het waterwinbedrijf. Enkelen konden zich natuurlijk niet inhouden en moesten ook hier in de hitte enige soorten verschalken.

's Middags is de hele meute afgereisd naar de Kriekeputten, waar we uitgezwermd zijn en alles hebben afgestroopt.

Aan het eind van de dag moest Menno Reemer terug naar de boot. In de omgeving van de veerhaven zijn toen nog enige vangsten verricht. 's Avonds is rond de kampeerboerderij het nodige gevangen, zelfs tijdens de maaltijd die toch alle aandacht waard was.

Op zondag zijn we vroeg opgestaan, want de *Lejops* vliegt nu eenmaal 's ochtends vroeg en tijdens slecht weer. Het slechte weer was niet te verwachten, dus om 6 uur ging de wekker. Het stukje schor bij de Platen van Hulst bood weinig heen (*Scirpus maritimus*). Bij goede bestudering van het verspreidingskaartje bleek dat we wellicht meer kans gehad zouden hebben rond De Vogel, het meer waar de kampeerboerderij aan lag ...

Overdag zijn we in twee groepen opgesplitst. De ene groep is een aantal meer open gebieden afgegaan (Dries-Arendskreek, Oude Vaart, Kijkuit) en een bosachtig stuk bij Koewacht. De andere groep is naar het populierenbos ten westen van Groot-Eiland gegaan, waar ook het drassige grasland bemonsterd is. Vervolgens ging deze groep naar de waterleidingbossen bij Clinge, een erg droog bos waar zweefvliegen nauwelijks te vinden waren.

Het weer

Gedurende het hele weekend was het fraai voorzomerweer. Er was weinig bewolking en weinig wind. Op beide dagen was het vooral 's middags zelfs erg warm (25 graden). Dit zal de vangsten in de middag

negatief hebben beïnvloed. Aat heeft zaterdag zijn vangtent opgezet bij Sint Jansteen, doch dit leverde niet veel nieuws op t.o.v. de handvangsten in dit gebied.

De Vangsten

Gedurende het weekend zijn maar liefst 92 soorten zweefvliegen gevangen. In tabel 1 zijn alle soorten weergegeven. In deze tabel zijn enige terreinen weggelaten waar weinig soorten zijn gevangen en geen bijzondere soorten. In figuur 1 is een kaartje waarop alle vangsten per kilometerhok zijn aangegeven.

Opmerkelijk is het forse aantal bossoorten, waarvan een aantal zeker niet verwacht werd (*Criorhina floccosa*, *Ceriana conopsoides*, *Neocnemodon brevidens*, *Parasyrphus macularis* *Temnostoma bombylans*, *T. vespiforme*). Al deze soorten zijn gevangen in de bossen rond Clinge/Sint Jansteen, op de zandrug tegen Vlaanderen aan. Ook enkele andere soorten zijn bijzonder (*Pipiza luteitarsis*, *Trichopsomyia flavitarse*, *T. carbonaria*, *Epistrophe flava*), maar de ecologie van deze soorten is wat minder duidelijk. De eerste twee zijn gevangen bij de kampeerboerderij en rond Groot-Eiland, de andere twee komen van een veldje in de bossen bij Clinge. De vangst van *Platycheirus immarginatus*, een typische soort voor (brakke) moerasgebieden in het kustgebied, is ook leuk. Deze soort is gevangen op het schor bij de Platen van Hulst.

Van vrijwel alle soorten is materiaal verzameld. Dit is verspreid bij de deelnemers aanwezig. Op het weekend is nog een *Eumerus sogdianus* geclaimd. Daar het een vrouwtje betreft, en de vrouwtjes niet te onderscheiden zijn van *E. strigatus*, heb ik deze waarneming maar bij *E. strigatus* gevoegd.

Vergelijking met eerdere vangsten

Vergelijking met andere gegevens (verspreidingsatlas 1998; voorlopig overzicht van Jan Delfos, 1998) leert dat we ongeveer evenveel soorten hebben gevangen als er tot nu toe bekend waren van Zeeuws-Vlaanderen. We hebben ongeveer 20 soorten nieuw voor Zeeuws Vlaanderen gevangen. Een zelfde aantal soorten is wel bekend, maar niet door ons gevangen.

Van veel soorten die we nieuw hebben gevangen zijn de dichtstbijzijnde waarnemingen gedaan in midden Brabant of nog verder weg. Raadplegen van de Vlaamse gegevens (Verlinden, 1991) leert echter dat de meeste soorten incidenteel wel in de westelijke Kempen of zelfs rond Antwerpen en westelijker zijn gevangen. Heel opmerkelijke vangsten zijn *Parasyrphus macularis* en *Trichopsomyia carbonaria*, die in België en Nederland verder alleen in het uiterste oosten resp. in het oosten en op de Veluwe zijn waargenomen. Wellicht vertonen deze soorten een vergelijkbare uitbreiding als *Criorhina floccosa*, *Temnostoma bombylans* en *T. vespiforme*, die de

laatste jaren steeds westelijker zijn waargenomen. Aan de andere kant zijn het in België en Nederland zeer zeldzame soorten, waarvan de trefkans overall klein is. Hoe deze soorten in staat zijn een partner te vinden, als ze zo dun zijn gezaaid, verdient nader onderzoek. Waarschijnlijk kijken wij niet goed genoeg.

Conclusie

Zeeuws Vlaanderen is aanmerkelijk rijker aan zweefvliegen dan wij voor het weekend hadden verwacht. Met name de bossoorten zijn rijk vertegenwoordigd. Tevens geven de resultaten aan hoeveel je kan bereiken door met een vrij grote groep mensen gericht op zoek te gaan naar zweefvliegen.

Dankwoord

Ik wil alle vangers/aanwezigen danken voor het gezellige, geslaagde weekend. Bastiaan, Menno, Aat, Jaap, Joop, Mark, André, Laurens leverden de zo nodige gegevens en determinaties ruim op tijd aan. Volkert en Jan hebben zich vooraf de moeite getroost ons te informeren over geschikte excursiegebieden en al bekende gegevens. Tenslotte wil ik de heer Blaauwendraat (Delta-nutsbedrijven) en SBB bedanken voor hun toestemming voor het betreden van en vangen in hun terreinen.

Literatuur

- Delfos, M.J., 1998. Bijdrage aan de vliegen-fauna van Zeeuwsch-Vlaanderen. NNM, Leiden. (eigen waarnemingen uit 1995 en 1996).
- Delfos, M.J., 1998. Voorlopige lijst Zeeuwsch-Vlaanderen. In eigen beheer uitgebrachte voorlopige lijst met alle zweefvliegvangsten die tot mei 1998 bekend waren bij Jan Delfos.
- NJN, 1998. Voorlopige atlas van de Nederlandse zweefvliegen (Syrphidae). Uitgegeven in samenwerking met EIS-Nederland.
- Verlinden, L., 1991. Zweefvliegen (Syrphidae). Fauna van België, KBIN, Brussel

Adres van de auteur:
Androsdreef 52
3562 XB Utrecht
030-2615147

Tabel 1: Soortenlijst zweefvliegen Diptera-weekend 1998. Enkele gebiedjes met weinig soorten zijn weggelaten.

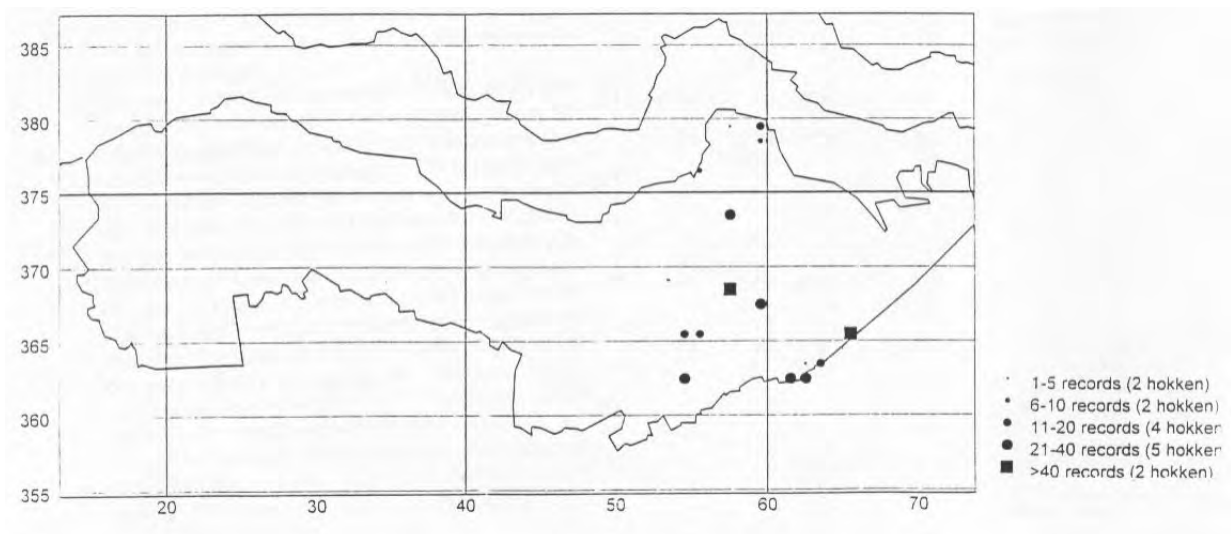
Gebieden:

1. Sint Jansteen, waterwingebied west, kmhok 61-362; 16 mei 1998
2. Sint Jansteen, waterwingebied oost, kmhok 62-362 (*=62-363); 16 mei 1998
3. Clinge, Kriekeputten, kmhok 65-365; 16 mei 1998
4. Clinge, waterwingebied, kmhok 63-364; 17 mei 1998
5. Koewacht, Nieuwe Molen, kmhok 54-362; 17 mei 1998
6. Luntershoek, bos west van Groot-Eiland, kmhok 57-368; 17 mei 1998
7. Hulst, Oude Vaart, kmhok 59-367; 17 mei 1998
8. Hengstdijk, camping De Vogel, kmhok 57-373; 15, 16 en 17 mei 1998
9. Kloosterzande, schor bij Platen van Hulst, kmhok 55-376; 17 mei 1998
10. Perkpolder, omgeving van veerhaven, kmhok 59-379; 16 en 17 mei 1998
11. Axel, Kijkuit, kmhok 55-365; 17 mei 1998
12. Axel, Driesarendskreek, kmhokken 54-365+54-366; 17 mei 1998

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ANASINTE	.	1♀	.	.	1♀	2
ANASLINE	.	.	1♀	.	1♂
ANASTRAN	.	.	1♂1♀
BACHELON	1♂
BRPOLENT	5♂	3♂1♀	4♂	.	1	2♂1♀
CERICONO	1♀
CHILALTS	7♂1♀	5(♂♀)	1♀	2♂4♀	6	3♂	5	2♀	.	1♀	1♂	1
CHILFRAT	.	1♀	1
CHILPAGA	.	.	1♀	.	.	1♂	1
CHILPROX	.	.	1♂	.	.	1♂	1♂
CHILVARI	1♂
CHILVERN	1♂
CHYGHIRT	.	.	1♀	.	4(2♀)	15♀	3♂4♀	3♀
CHYTCAUT	.	.	1♂	1♂	1♂
CRIOBERB	1	1♂
CRIOBERBTY	.	.	1♂
CRIOFLOC	3	1♂*	2♂
DASSALBO	2♂	1♂	.	2♂
DASSTRIC	1
DASSVENU	.	1♀	1	.	1♀
DIDEFASC	1♀	.	1♂1♀
DIDEINTE	.	1♀
EPSTELIG	4♂	2♂	1♂	1♂	1♀
EPSTFLAV	.	.	.	1♂
EPSTNITI	1♀
EPSYBALT	1♂	1♂1♀	2♂1♀	2♂	5	5(1♂)	2	5(♂♀)	.	.	1	2
ERILAENE	1
ERILSEPU	.	1♂	.	.	.	1♂3♀	.	.	.	1♂	2♀	1
ERISARBU	1♀
ERISHORT	1♂	.	1♂	.	.	.	1♂
ERISINTR	.	1♂
ERISNEMO	1♂	1♂1♀
ERISPERT	1♀	5♂2♀	.	1♂1♀	1♂	1♂	1	5
ERISPRAT	1
ERISTENA	2♂2♀	3♂2♀	5(1♀)	1♀	.	.	1♂	3♀	.	1♂	1	.
EUMESTRI	1♀	.	4♂1♀	.	.	1♀	.	.	.	1♀	1♂1♀	1♀
EUMETUBE	1♀	.	.	1♂1♀
EUPECORO	1♀	.
EUPELafa	1♀
EUPELALU	.	.	1♂
EUPELAPP	.	.	.	1♂
HELOPEND	1♂	3♂2♀	5(1♀)	2♀	5	2♂	3	2♀	.	.	3	1
HELOTRIV	2(1♂)	1♂	1	.	.
LEJOMETA	.	.	1	.	.	1♂1♀
MELAMELL	3(1♀)	1♀	1♀	1♀	.	1♂2♀	1♀	1♂1♀	1♂	1♀	4(♂♀)	2♀
MELASCAL	.	1♂1♀	1♀	.	.	1♀	5	.
MEROEQUE	1	.	5(♂♀)	.	1	.	.
MEROEQUEBU	1♂
MEROEQUENA	1♀	.	.	3♂	1♂
MEROEQUENO	.	1♀
MEROEQUETR	.	1♂1♀
MEROEQUETY	.	1♂	.	1
MLSCAURIMA	.	1♂	.	.	.	1
MLSCCINC	1♂	.	1♂

MYATFLOR	1♂1♀	1♂1♀	1	.	1	3♂	1	1♂	.	.	.	1
NEOAINTE	1	1♀
NEOAMETI	1
NEOAPODA	.	.	1♂1♀	1♂	.	.	.	1
NEOATENU	.	.	1♀	.	1♀	2♂1♀	1♀	.	.	.	1♂1♀	1♂2♀
NEOCBREV	.	.	5♂4♀
NEOCPUBE	.	.	1♂
NEOCVITR	.	.	1♂
PAHEFRUT	1♂	4♂	1♀
PAHEVERS	.	5♂1♀	2♂	.	.	2♂	1♂2♀
PARGHAEM	.	1♂1♀	3♂1♀
PARSMACU	.	.	1♂
PARSMALI	1♂
PIPLVARI	2♀	1♂1♀	3♂1♀	1♂1♀	.	1♀	.	3♂	.	5♂	.	1♂
PIPZLUTE	1♀	.	.	1♀
PIPZNOCT	1♀	1♀
PLATALBI	1♂4♀	1♀	.	.	.	2♀	1♀	.	.	.	1	.
PLATCLYP	3♂	.	1♂	.	.	4♀	2♀	.	2♂2♀	2♀	2♀	.
PLATFULV	1♀	1♀	1	.	.	3♀	2♀	1♀	1♀	.	.	.
PLATIMMA	1♂	.	.	.
PLATMANI	2♀	.	.
PLATPELT	.	.	1♀	.	.	1♂	1♀	.	1♂	.	.	.
PLATSCUT	.	.	2♀	.	.	1♀
PYROGRAN	2♂
PYROROSA	1♂
RHINCAMP	2♀	4♀	5(♂♀)	2♀	4	1	3	1♀	.	.	5	2
SCAEPYRA	1♀
SCAESELE	.	1♂	1♂1♀	.	.	2♀	.	.	.	1♀	.	.
SPHARUEP
SPHASCRI	1♀	.	2♀	2♂	.	.	.
SYRIPIPI	10(2♀)	3♂	3(2♀)	25(♂♀)	.	10	2	50	.	.	2	1
SYRPRIBE	.	2♀	.	.	1♀	1♀	1♂	2♀	.	.	.	1
SYRPTORV	.	1♀*	.	.	.	1♀
SYRPVITR	.	.	1♂	.	.	1♀
TEMNBOMB	2♀	1♀	.	.	2
TEMNVESP	.	1	.	.	.	1♂
TRICCARB	.	.	.	1♀
TRICFLAV	1♀
TROPSCIT	.	.	200(♂♀)	.	20	50(♂♀)	10	10	.	.	25	5
VOLUBOMBPL	1♂
VOLUBOMBTY	2♂
VOLUPELL	1♂
XYLOSEGN	1♀	1♂	1♀	.	.	1♂	2♂	2
XYLOSYLV	1♂	1♂
TOTAAL SRT	32	35	44	16	22	41	24	22	6	14	16	19

Figuur 1: Aantal zweefvliegensoorten per kilometerhok, 15-17 mei 1998.

Het Diptera-weekend 1997 te Soerendonk 6 - 8 juni

door John Smit

Het Diptera weekend in Soerendonk was voor sommigen de ideale gelegenheid om de parasieten van de processierups eens in het veld te vangen, na al dat gekweekt materiaal. Soerendonk was het jaar daarvoor namelijk één van de zwaartepunten van de verspreiding van deze roemruchte en tevens zeer gevreesde rups. Helaas bleek het stofzuigeren van de jonge nesten in het voorjaar uiterst effectief geweest te zijn. Met veel moeite konden enkele zeer kleine nestjes ontdekt worden, maar parasieten ho maar.

Desalniettemin was het weekend zeer de moeite waard, het begon al met het aantal deelnemers, niet minder dan 15 personen: B. v. Aartsen, A. Barendregt, D. Barendregt, A.v. Eck, L. Langkreijer, L. v.d. Ley, J. v.d. Linden, S. Mostard, J. Prijs, J. Reichwein, J.T. Smit, W.v. Steenis, M. v. Veen, T. Zeegers en M. v. Zuijen.

Manege

De behuizing was erg origineel; op een manege, naast de "binnenbak". Dus als je het gepraat over zespotigen even zat was dan kon je even rustig naar deze nobele viervoeters kijken.

Op vrijdag-avond vertelde de heer Dick Hermes het een en ander over de omgeving en een paar leuke vanggebieden in de buurt; 't Goor en de Achelse Kluis. Beide gebieden zouden aangedaan worden dit weekend, alleen het weer gooide roet in het eten. Het weer was zondag dusdanig slecht dat een bezoekje aan de Achelse Kluis bar weinig heeft opgeleverd en in een zeer vroeg stadium afgeblazen werd.

Op zaterdag zijn we met z'n allen naar 't Goor gegaan alwaar de club zich in tweeën splitste. Het was een goede dag, het kwik steeg tot tegen de 30°C en de zon liet zich overvloedig zien. Eerlijk gezegd was het gewoonweg heet en werd er aan het eind collectief gekozen voor een afkoeling op een terrasje.

Deze dag was niet alleen mooi door het weer, maar ook de waarnemingen liegen er niet om. Zo werden er onder andere twee vrouwtjes van *Tabanus maculicornis* waargenomen. Met name het "zevenblad-veldje" (*Aegopodium podagraria*) leverde vele leuke waarnemingen op. De ene helft van de excursie had dit veldje 's ochtends al geplunderd en onder meer een dertig-tal

exemplaren van *Eristalis pratorum* waargenomen. De tweede helft van de excursie had minder succes bij dit veldje, met moeite kon er nog één exemplaar van *Eristalis pratorum* tussen de massa *Eristalis*-exemplaren uitgevist worden. In totaal zijn er 8 soorten *Eristalis* waargenomen op dit veldje zevenblad, waaronder ook één vrouwtje *E. piceus*. Verder werd er nog een exemplaar van *Temnostoma vespiforme* waargenomen, het dier was echter te snel om gevangen te worden, waardoor de sexe onbepaald blijft. Een laatste leuke zweefvlieg is de waarneming van één vrouwtje van *Criorhina floccosa*, hoewel dit natuurlijk niet geheel ongewoon is in Brabant.

Prachtvliegen

Bij de manege zijn een tweetal prachtvliegen waargenomen, beide soorten zijn achter het glas van het overdekte terras waargenomen. Andre van Eck ontdekte zondag dat één van die soorten, *Myennis octopunctata*, in overvloed aanwezig was op enkele populieren stammen in een wei aan de overkant van de weg.

De excursie van deze dag werd al afgeblazen toen slechts de helft van de deelnemers pas ter plaatse was. Wegens gebrek aan vervoer moesten de mensen in twee keer gebracht worden. Degenen die er als eerste waren hebben nog een paar soorten kunnen verzamelen maar werden al snel weggeregend. Dus werd er weer op zoek gegaan naar een kroeg, ditmaal niet om af te koelen maar juist om op te warmen. Voor een aantal deelnemers was dit het sein om de boel te gaan inpakken en op huis aan te gaan. Anderen hebben van de gelegenheid nog even gebruik gemaakt om tussen de buien door nog even wat beesten te verzamelen in de buurt van de manege. Zo werd er wederom een exemplaar van *Eristalis pratorum* waargenomen. Het moge duidelijk zijn dat het weer eens een echt "pratorum-jaar" is geweest.

Adres van de auteur:
Pres. Kennedylaan 279
6883 AK Velp (Gld.)
026-3647397

Tabel 1: Soortenlijst van het Diptera-weekend 1997.

Bijdragen aan de lijst zijn geleverd door: A. Barendregt, L.v.d. Leij, J.T. Smit en W. v. Steenis.

1 Km hok 165 - 369 't Goor, 7 juni 1997.

2 Km hok 165 - 369 't Goor, 7/8 juni 1997, Vangtent Aat.

3 Km hok 165 - 370 't Goor (7-blad veldje), 7 juni 1997.

4 Km hok 165 - 368 't Goor, 7 juni 1997.

5 Km hok 169 - 368 Soerendonk kampeerboerderij, 7 juni 1997.

6 Km hok 169 - 368 Soerendonk kampeerboerderij, 8 juni 1997.

7 Km hok 161 - 368 Achelse Kluis, 8 juni 1997.

8 Km hok 162 - 368 Achelse Kluis, 8 juni 1997.

waarnemingsplaats	1	2	3	4	5	6	7	8
Asilidae								
Dioctria atricapilla	2♀5♂		2♀	2♀1♂50		1♀2♂	1♂	
D. hyalipennis				x		1♀		
D. oelandica	1♀			1♂				
D. rufipes	x			1♀				
Dysmachus trigonus				x				
Laphria flava	1♂							
Leptogaster cylindrica	2♂		1♂					
Neoitamus cyanurus				1♀1♂				
Conopidae								
Sicus ferrugineus			3	1♂				
Empididae								
Empis tessellata	2♀1♂		12	1♀1♂				
Muscidae								
Graphomya maculata	1♀							
Mesembrina meridiana			2					
Polietes lardaria	1♂			2	1			1
Opomyzidae								
Geomyza tripunctata	1							
Opomyza germinationis	3♀20		1♀					
O. petrei								1♀
Otitidae								
Myennis octopunctata						3♀5♂		
Seioptera vibrans					10♀			
Rhagionidae								
Chrysopilus auratus	1♀							
Rhagio scolopaceus	1							
Scatophagidae								
Scatophaga stercoraria	1							
Sciomyzidae								
Tetanocera arrogans			1♀					
Stratiomyidae								
Chloromyia fromosa	1		10	♀ ♂				
Solvidae								
Solva marginata				1♀				
Syrphidae								
Anasimyia lineata				1♀2				
Chrysogaster hirtella	1♀			1♀				
C. solstitialis			1♀					
Chrysotoxum cautum			1♂1	1♀1♂				
C. festivum		1♂						
Criorhina berberina								
type	1♀1		2♀	2♀				
var. oxyacanthae	1♀			5♀1♂				
C. floccosa				1♀				
Dasysyrphus venustus	1♀		1♀					
Epistrophe nitidicollis	1♂							
Episyrphus balteatus			2♀		1♀		2♀♂	
Eristalinus sepulchralis	1♀			1♂	2♀3♂8			
Eristalis abusivus				1♂				
E. arbustorum	1		3♀5♂	1♂		1♀1♂	2♂	
E. horticola	1		6♀5♂	1♀				
E. intricarius			1♀4♂	1♂				
E. nemorum	1		8♀3♂	3♀2♂		1♀		
E. pertinax			8♀2♂			1♀		
E. piceus			1♀					
E. pratorum			3♀1♂25			1♀		
E. tenax			3♀1♂			1♀		

waarnemingsplaats	1	2	3	4	5	6	7	8
Eupeodes corollae			1♀				1♀	
Helophilus pendulus	1♀		1♀1♂5	1♀1♂				
H. trivittatus			1♀1♂			1♀		
Lejogaster metallina	2							
Melanostoma mellinum							1♀	
M. scalare							1♀	
Myathropa florea	2		20	1♀1♂	1	1♀1♂		
Neoascia aenea				1♀				
Paragus haemorrhous				1♀1♂				
Parhelophilus frutetorum			1♀					
P. versicolor			3♀5♂	1♀				
Platycheirus angustatus			1♀					
P. clypeatus			1♂				1♂	
Rhingia campestris			1♀	1			1♀	
Sericomyia silentis				1				
Sphearophoria scripta				x			1♀3♂	
Syritta pipiens			1♂			1♀1♂		
Syrphus ribesii			1♀1♂			1♀		
S. vitripennis			1♂					
Temnostoma vespiforme			1					
Tropidia scita	2	4♀5♂	1♀1♂	1♀1♂				
Volucella bombylans	1♀		1	3				
V. pellucens			5♀3♂	2♀				
Xanthogramma pedissequum			1					
Xylota lenta	1♂							
X. nemorum			1♀					
X. segnis	1		1	1♀	1♂			
X. sylvarum	1			1				
Tabanidae								
Haematopota pluvialis	1♀			1♀				
Heptatoma pellucens				1♀1♂				
Hybomitra bimaculata				1♀				
H. muelfeldi				1				
Tabanus maculicornis				2♀				
Tachinidae								
Gymnosoma nudifrons			1♀1♂					
Ernestia rudis			1♂					
Exorista cf rustica							1♂	
Lydella grisescens							1♂	
Phania funesta	1♂							
Phryxe nemea		1♂						
Siphona geniculata		1♂						
Tachina fera			1♀2					
Tephritidae								
Terellia ruficauda			1♀4♂					
Xyphosia miliaria			1♂4					
Therevidae								
Thereva nobilitata			1♀	1♀		1♂		
Tipulidae								
Tipula vernalis	1♀							
Ulidiidae								
Physiphora demandata				1♀				

Zweefvliegen in een achtertuin

door Mark van Veen

De achtertuin is wellicht het meest bezochte stukje grond waar zweefvliegen zitten, maar wellicht ook het minst gewaardeerde. Verhuisd van Amsterdam-Oost tweehoog (nog altijd *Volucella zonaria* op een boterham kaas) naar Zeist en samen met de kinders heb ik de waarnemingen in de achtertuin in 1997-1998 bijgehouden. Dit leverde tot mijn verrassing 36 soorten op, met als uitschieter de vangst van een *Brachyopa pilosa*. De achtertuin ligt in Zeist (UTM: FT522723), net van de heuvelrug af op de grens met het Kromme Rijngebied.

Figuur 1 toont een overzicht van de gevangen soorten, waarin alleen *Tropidia scita* is weggelaten, met de waarnemingen gedurende het seizoen. Elk verticaal streepje staat voor een dag dat de soort is waargenomen, de eerste en de laatste dag zijn door een lijn verbonden. Het vangstseizoen in de tuin begint eind april (vangsten van blad nabij *Ribes speciosa*) en eindigt eind oktober (vangsten ten gevolge van een klimop, *Hedera helix*, in de buurt). Opvallend is het goede voorkomen van *Meliscaeva auricollis* in de tuin, de hele voorzomer aanwezig in meerdere exemplaren. Ook opvallend zijn de waarnemingen

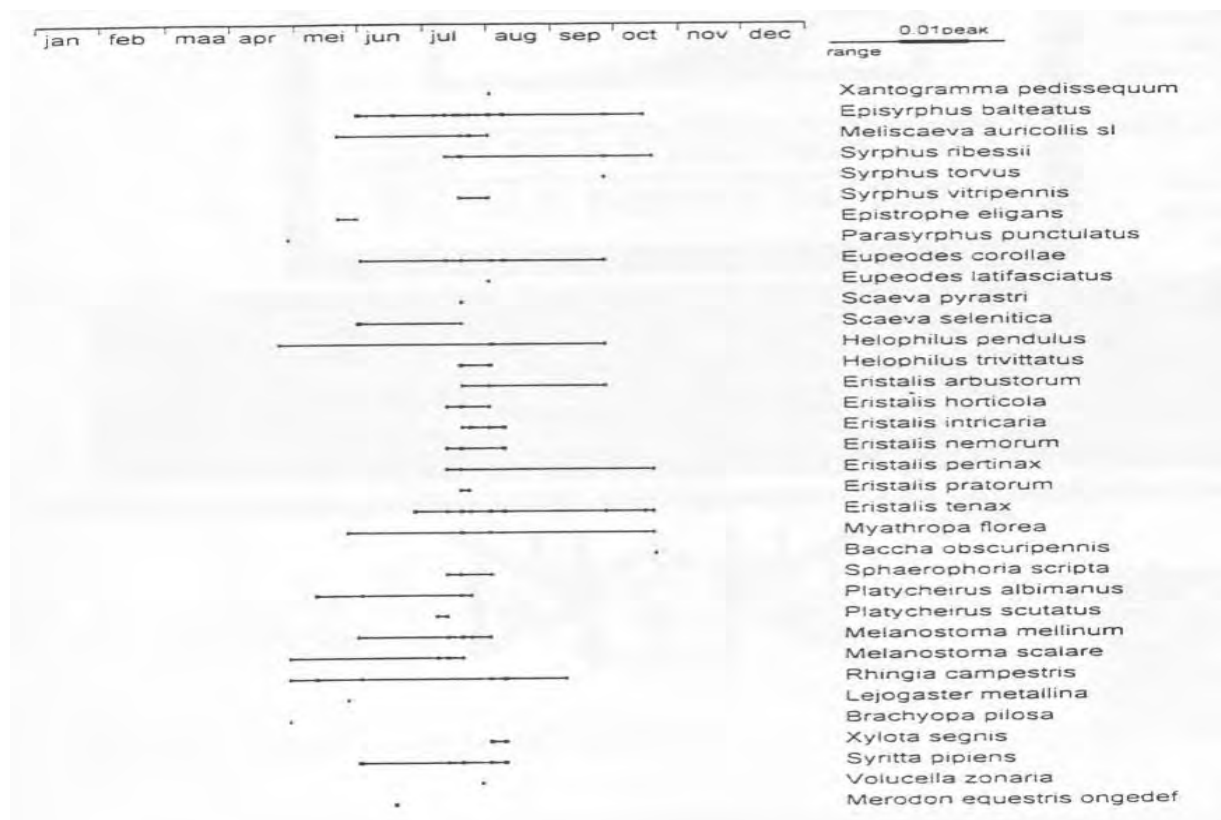
van *Eristalis pratorum* (op *Buddlea*) een zeldzame zwerver in Nederland.

Twee aspecten wilde ik nader uitlichten. Ten eerste kunnen de zweefvliegen aan een aantal 'ecologische' groepen toegewezen worden. Dit levert een soort 'ecologisch spectrum' van de tuin. Ten tweede kan de vliegtijd tegen het licht gehouden worden en vergeleken met de gegevens van de voorlopige zweefvliegenatlas. Men zegt dat generaties beter te herkennen zijn als de waarnemingen van 1 plek afkomstig zijn. De vraag is of dat inderdaad goed gaat.

Groepen zweefvliegen

Als een poging gedaan wordt de zweefvliegen onder te verdelen in een aantal groepen dat blijkt dat er naast algemene Nederlandse soorten ook trekkers, bossoorten, tuin/struweelsoorten en moerassoorten gevangen zijn. De soorten kunnen als volgt over deze groepen verdeeld worden, waarbij enkele zeer algemene trekkende soorten (*Episyrphus balteatus* en *Eupeodes corollae* bijvoorbeeld) bij de algemene soorten ondergebracht zijn.

Figuur 1. Zweefvlieg-soortenlijst en vliegtijden in de achtertuin in de jaren 1997-1998. Een vangstdag wordt gemarkeerd door een verticaal streepje, eerste en laatste vangstdag zijn door een streep verbonden.

1. Algemene soorten

Episyrphus balteatus, *Eupeodes corollae*, *Scaeva pyrastris*, *Scaeva selenitica*, *Syrphus ribessii*, *Eristalis arbustorum*, *Eristalis intricaria*, *Eristalis nemorum*, *Eristalis pertinax*, *Eristalis tenax*, *Helophilus pendulus*, *Helophilus trivittatus*, *Sphaerophoria scripta*, *Syrirta pipiens*, *Rhingia campestris*.

2. Trekkers

Volucella zonaria, *Eristalis pratorum*, *Eupeodes latifasciatus*.

3. Tuin- en struweelsoorten

Xantogramma pedissiquum, *Epistrophe eligans*, *Merodon equestris*, *Platycheirus albimanus*, *Platycheirus scutatus*.

4. Bossoorten

Xylota segnis, *Brachyopa pilosa*, *Myathropa florea*, *Syrphus torvus*, *Syrphus vitripennis*, *Meliscaeva auricollis*, *Parasyrphus punctulatus*, *Eristalis horticola*, *Baccha obscuripennis*.

5. Moerassoorten

Lejogaster metallina, *Tropidia scita*.

Soorten uit de groepen 1, 2 en 3 drie zijn in elke tuin te verwachten. De soorten overziend doet vermoeden dat aanvullingen als *Eristalinus sepuchralis* en *Neoascia podagrica* nog zeer wel mogelijk zijn. Van de soorten uit groep 3 is *M. equestris* nog wel het meest een tuinsoort: de larven leven in bloembollen. De andere soorten laten zich meer als struweelsoorten karakteriseren. Van de trekkers is *Volucella zonaria* onmiskenbaar, maar moet voor de andere twee soorten goed worden opgelet. *Eristalis pratorum* verdwijnt tussen de andere *Eristalissen*, terwijl *Eupeodes latifasciatus* niet snel opvalt tussen de veel talrijkere *Eupeodes corollae*.

De soorten uit groep 4 en 5 suggeren dat de tuin ook invloeden uit bos en moeras kent. Het kan een weerspiegeling zijn van de ligging van de tuin op de grens tussen heuvelrug en Kromme Rijn. Op de heuvelrug komen soorten als *Brachyopa pilosa*, *Parasyrphus punctulatus* en *Meliscaeva auricollis* voor.

In het Kromme Rijngebied zijn zowel *Lejogaster metallina* als *Tropidia scita* talrijk.

Vliegtijden

Het weer is een belangrijke factor, zeker bij waarnemingen over slechts twee jaar. De maand juni is steeds slecht geweest, evenals eind augustus in 1998, wat tot uiting komt in het uiterst gering aantal vangsten. Juli 1997 en september 1998 zijn de vakantieperiodes geweest, waarin waarnemingen ontbreken. Dat betekent dat aan de in figuur 1 gepresenteerde vliegtijden geen absoluut oordeel te vestigen is. Daartoe zouden meer jaren in de waarnemingen betrokken moeten worden.

Dat komt tot uiting wanneer naar de generaties gekeken wordt. Eigenlijk is dat met dit aantal waarnemingen niet te doen. Alleen *Rhingia campestris* komt er duidelijk uit, maar die heeft dan ook twee duidelijk gescheiden generaties rond mei en augustus. Het ontbreken van een aantal algemene soorten in augustus, zoals *Eristalis tenax*, kan niet aan generaties geweten worden (zie de voorlopige zweefvliegenatlas).

Wel opvallend is dat de eerste generatie van de *Eristalis*- en de *Syrphus*-soorten in de tuin volledig ontbreekt. Hier valt geen excuus van weer of vakantie te maken, daar mei 1997 en 1998 goede perioden kende. Ook zijn deze soorten niet zeldzaam, ook niet in de omgeving. Waarschijnlijk wreekt zich het ontbreken van bloemen met bereikbare nectar in deze periode. Met het in bloei komen van *Spiraea* en *Buddlea* zijn die in juli wel voorhanden.

Tenslotte

De tuin blijkt een oord vol verrassing, zowel in termen van zeldzame soorten als in een weerspiegeling van het gebied waarin ik woon. Tevens blijkt dat goed opletten enkele zeldzamere soorten aan het licht brengt die verborgen zitten tussen de gewone soorten. Ik blijf opletten, al was het maar dat ik in de zomer bij de *Spiraea* een zweefvliegje zag die verdacht veel op een *Pipizella* of *Neocnemadon* leek. Nu nog vangen....

Adres van de auteur:
Couwenhoven 42-27
3703 ED Zeist
030-6962687

Machimus cowini (Asilidae) bij Nijmegen

Op 19 juni 1998 zag ik langs de Waal bij Nijmegen veel roofvliegen tussen kruidenvegetaties en op kale stukjes zand langs de rivieroever (Millingerwaard, Groenlanden, Millingen a/d Rijn, Ooij). Naast verscheidene exemplaren van *Philonicus albiceps* zag ik ook ongeveer 20 roofvliegen waarvan ik dacht dat ze tot *Machimus cingulatus* (Fabricius 1781) behoorden. Een verzameld mannetje bleek thuis echter de kleurkenmerken te vertonen van *M. cowini* (Hobby 1946) zoals deze in Van Veen (1996) vermeld staan. Deze soort was uit Nederland nog slechts bekend van één vangst op Ameland in 1970 (Speight 1988). Na de genitaliën vergeleken te hebben met de tekeningen in het artikel waarin deze 'vergeten' soort gerehabiliteerd werd (Speight 1987), werd duidelijk dat het inderdaad een mannetje *M. cowini* betrof.

Omdat ik nog 20 exemplaren van '*M. cingulatus*' heb gezien langs de Waal, vermoed ik dat *M. cowini* er meer aanwezig was. Gezien de vliegtijd is *M. cingulatus* ook niet waarschijnlijk: deze begint in juli pas echt te vliegen en is in augustus op z'n hoogtepunt. Over de vliegtijd van *M. cowini* is nauwelijks iets bekend. De vangst op Ameland was echter op 22 juni, en de data die Speight (1988) noemt voor vangsten in Frankrijk en Duitsland zijn 10 juni, 11 juli en 27 juli. Het lijkt erop dat *M. cowini* vroeger vliegt dan *M. cingulatus*.

Een ander mogelijk verschil tussen deze tweelingsoorten betreft de biotoop. *M. cingulatus* is volgens Van Veen (1996) een bewoner van bosranden en droge heidevelden. De plaatsen waar ik de vermoedelijke *cowini*'s zag, waren kruidenrijke vegetaties in uiterwaarden met wat wilgen- en populierenstruweel en hier en daar een open, zandige plek, binnen honderd meter van de rivier. De vliegen zaten laag bij de grond op takjes en grassprietten en dergelijke, maar ook op kale stukken zand, zoals *Philonicus albiceps* dat doet.

Literatuur

- Speight, M.C.D., 1987. Re-affirmation of the status of *Machimus cowini* (Diptera: Asilidae) as a separate species, with a key to distinguish the male from males of some related species. *Irish Naturalist's Journal* 22(7): 296-304.
- Speight, M.C.D., 1988. *Machimus cowini* in the Netherlands (Diptera: Asilidae). *Entomologische Berichten* 48(1): 16-17.
- Veen, M.P. van, 1996. De roofvliegen van Nederland. *Wetenschappelijke Mededeling KN-NV* 216.

Menno Reemer
Soendastraat 2
2103 TZ Heemstede

Volucella bombylans in het riviermondgebied

In Kraker & Derks (1998) staan lijsten van zweefvliegen, wapenvliegen en blaaskopvliegen van de Hompelvoet, een 310 ha. grote plaat in het Grevelingenmeer (ontstaan in 1971). Onder de planten ongeveer 30 Rode Lijstsoorten. De zweefvliegenlijst telt 33 soorten (o.a. *Chrysotoxum bicinctum*, *C. fesivum* en *Volucella bombylans*), de wapenvliegenlijst 5 soorten en de blaaskopvliegenlijst 3 soorten. Vastgesteld door Philipp Derks, die geen Diptera-specialist is.

Over *Volucella bombylans* merkt hij op dat de soort al een aantal jaren op veel plaatsen voorkomt, de var. *plumata* is er veel talrijker dan de typische (zwartrode) vorm. De vliegbloemen zijn dauwbraam *Rubus caesius* en akkerdistel *Cirsium arvense*. Bij voorkeur vliegt *V. bombylans* in enigszins vochtig struweel met dauwbraam.

Opvallen is het grote aantal nesten van de moshommel (*Bombus muscorum*), een mogelijke waard van *V. bombylans*. Verder zijn algemeen op de Hompelvoet: aardhommel (*B. terrestris*), tuinhommel (*B. hortorum*) en steenhommel (*B. lapidarius*).

Men zal als dipteroloog deze sterke populatie van *V. bombylans* in het kustgebied als bijzonder dienen te beschouwen en het is niet onmogelijk dat vanuit de Hompelvoet uitstraling plaatsvindt naar de omgeving, zoals bij vogels het geval is met de Oostvaardersplassen. Men vergelijk dit met de opmerking in Achterkamp c.s. (1998): "Waarom komt deze soort alleen bij de rivieruitmondingen zo dicht aan de kust?" Zie het kaartje van *V. bombylans* in deze publicatie. Het driehoekje in het Grevelingenmeer in dit kaartje is de Hompelvoet.

Literatuur

- Achterkamp, B., (red.), 1998. Voorlopige atlas van de Nederlandse zweefvliegen (Syrphidae). *NJN en EIS-Nederland*: 1-182.
- Kraker, C. de & P.J.T. Derks, 1998. Verslag Hompelvoet / Markenje 1997. – *Ecologisch Adviesbureau Sandvicensis, Burgh-Haamstede*, 56 p.

Volkert van der Goot
N. Anslinstraat 42
1068 WN Amsterdam

Rariteitjes

Een rubriek voor alle bijzondere, gekke, opvallende, vroege, late, nieuwe of oude, maar vooral rare vliegen- of muggenwaarnemingen in Nederland en omliggende landen. Dé mogelijkheid voor het doorgeven van die zeer zeldzame soort of die vindplaats buiten het normale verspreidingsgebied, die je nergens anders kwijt kunt, maar ook afwijkende kenmerken of gedragingen en dergelijke. Al deze waarnemingen kunnen gestuurd worden naar Jaap van der Linden.

Met deze keer bijdragen van Menno Reemer (Soendastraat 2, 2103 TZ Heemstede), Volkert van der Goot (N. Anslinstraat 42, 1068 WN Amsterdam), Jaap van der Linden (Willem Alexanderplein 18, 5271 AR Sint-Michielsgestel) en John Smit (Pres. Kennedylaan 279, 6883 AK Velp).

***Neoitamus cothurnatus* (Asilidae) in het Savelsbos**

In mijn collectie staat een mannetje van de roofvlieg *Neoitamus cothurnatus*, verzameld in het Zuid-Limburgse Savelsbos op 20 mei 1993. Van Bastiaan Wakkie hoorde ik dat hij ook een exemplaar uit het Savelsbos in zijn collectie heeft: een vrouwtje van de Riesenbergh op 15 augustus 1993. Volgens Van Veen (1996) was deze soort in 1976 voor het laatst in Nederland gevangen.

Menno Reemer

***Beris morrissii* (Stratiomyidae) in Heemstede**

Op 31 mei ving ik een mannetje van de wapenvlieg *Beris morrissii* in Groenendaal (Heemstede). De vlieg zat tijdens regenachtig weer op de onderkant van een esdoornblad. Deze soort was tot nu toe slechts uit Limburg en de Achterhoek bekend. Kort hierna hoorde ik dat Volkert van der Goot in hetzelfde bos meerdere exemplaren had verzameld (zie hieronder) en dat Laurens van der Leij de soort bij Den Bosch had gevonden.

Ook op 25 juli was de soort nog in Groenendaal aanwezig. Toen zaten er vijf mannetjes (waarvan drie dood) en drie vrouwtjes (waarvan twee dood) onderop bladeren van dezelfde esdoorn. Op andere plaatsen in het bos heb ik de soort niet gevonden. *B. morrissii* zou aan bronnetjes gebonden zijn (Brugge 1987). Dit lijkt in het licht van de nieuwe vindplaatsen niet waarschijnlijk.

Menno Reemer

***Beris morrissii* (Stratiomyidae) in Heemstede**

Ik was op 24.VI.1998 op jacht naar *Hilara* en lette speciaal op zwermen. Zo viel me een zwermpje op van een stuk of tien flinke vliegen in de schaduw van loofbomen op ongeveer 1,5 meter hoogte op een meter of vijf afstand van het brede water dat het park Groenendaal aan de oostkant scheidt van een begraafplaats te Heemstede. Thuis bleek ik vijf mannetjes van *Beris morrissii* verzameld te hebben, Ben

Brugge kende slechts de vier mannetjes uit Zuid-Limburg vermeld in zijn Wapenvliegengabel (1987). Bob van Aartsen vertelde me dat hij de soort had uit Elsloo (Z-L), Vlodrop, Venlo en Winterswijk. In de Wapenvliegengabel staat vermeld dat de larven gevonden waren in rottend materiaal en poppen in stengels van groot hoefblad *Petasites hybridus*, waar de larven van *Cheilosia canicularis* gangen in gemaakt hadden. In Heemstede is geen sprake van deze zweefvlieg (gevonden in Zuid-Limburg en bij Winterswijk). Bovendien is *Beris morrissii* dus in Nederland alleen van plekken bekend op 160-200 km. van Heemstede! Let dus op deze *Beris* waarvan je niet vermoedt dat het een *Beris* is omdat hij zo groot is.

Volkert van der Goot

***Cheilosia caerulescens* (Syrphidae) in Heemstede en Eindhoven**

Met de hand ving ik op 2 augustus twee vrouwtjes *Cheilosia caerulescens* op guldenroede in de achtertuin van mijn ouders in Heemstede. De soort heeft, zoals in de voorlopige zweefvliegenatlas al wordt opgemerkt, een voorliefde voor tuinen. Voor tuinen van ouders met name, zo bleek toen ik werd opgebeld door Kees Goudsmits. Hij ving op 23 juli een mannetje en een vrouwtje van deze soort op gele composieten (*Coreopsis verticillata*) in de achtertuin van zijn ouders in Eindhoven. Tot nu toe was *C. caerulescens* slechts bekend van enkele vangsten in Zuid-Limburg en één vangst bij Wageningen. De stedelijke omgeving wordt misschien opgezocht omdat deze lijkt op de rotsachtige omgeving van Centraal-Europese gebergten, waar de soort eigenlijk vandaan komt.

Menno Reemer

***Tephritis hyosciami* (Tephritidae) in Amstelveen en de Millingerwaard**

Kabos & Van Aartsen (1984) melden slechts twee Nederlandse vangsten van de kruldistelboorvlieg *Tephritis hyosciami*, beide uit Limburg. De soort is sindsdien vaker in Nederland gevangen, onder andere bij Amsterdam door Bastiaan Wakkie (pers. med.). Op 20 mei ving ik de soort in het Amsterdamse bos en op 19 juni in de Millingerwaard.

Menno Reemer

Xylophagus compeditus

In De Vliegenmepper 7(1), 1998 schreef Jaap van der Linden over *Xylophagus compeditus* en noemde de soort zeldzaam. Die aanduiding moet gewijzigd worden in "verspreid in binnenland en Zuid-Limburg". De gegevens van Van der Goot (1985) zijn verouderd. Nog onlangs kreeg ik van Bob van Aartsen van Vasse (Twente), Hazelbekke, 12.V.1998, 13 ♂♂ en 5 ♀♀, waarvan ik 8 ♂♂ en 5 ♀♀ heb opgezet. De andere bewaar ik in een buisje. De kwetsbare sprietten zijn niet altijd heel, maar belangstellenden kunnen zich melden. Na 1985 ben ik de

soort in vangtentmonsters regelmatig tegengekomen in één of enkele exemplaren en heb die o.h.a. opgezet. Dat materiaal bevindt zich in de verzameling van het ZMA.

Volkert van der Goot

***Temnostoma vespiforme* in de Drechtsteden**

Van Frans Bax kreeg ik in een brief envelop een exemplaar van *Temnostoma vespiforme* dat stervend in een lichtbak van een winkel aan de Kerkbuurt 33a in Sliedrecht was aangetroffen op 14.V.1998. Frans schreef er bij dat hij op hetzelfde adres in VI.1994 nog een exemplaar van die soort had gevonden. Bovendien had hij omstreeks 10.V.1998 nog een exemplaar aangetroffen in de tuin van Roerdompstraat 60, ook in Sliedrecht.

Zoals bekend werd *T. vespiforme* een aantal jaren geleden in Dordrecht verzameld door Wouter van Steenis. Er zit dus blijkbaar een kolonie in het Drechtstedengebied.

Volkert van der Goot

***Hilara discoidalis* (Empididae), een vij schaarse soort, in groot aantal**

Van deze soort waren tot 1998 een veertigtal exemplaren uit Nederland bekend, waarvan naar verhouding veel (11) oude vangsten van voor 1930. Maar op 24.VI.1998 zag ik in Heemstede boven het water van de Merlenuvaart, een 50 m. breed water langs de noordrand van het parkbos Groenendaal, wel duizend exemplaren (een 25-tal verzameld). Een andere goede vangplek is een stromend water in het AW-duin (Vogelenzang, FU 0700), ontdekt in 1983 door Herman de Jong. Daar ving ik de soort ook en Bob van Aartsen verzamelde er in 1998 enkele honderden exemplaren.

Volkert van der Goot

Paardenhorzel op Koniks

Op zaterdag 5 september was ik voor een insecten excursie van de KNNV afdeling Arnhem in het uiterwaardengebied Meinerswijk. Het gebied Meinerswijk ligt midden in Arnhem, langs de Rijn, en is één van de eerste gebieden die een onderdeel uitmaken van het prestigieuze plan "Levende Rivieren". Nadat er met bulldozers een natuurlijk landschap gecreëerd was (?) hebben ze, om het natuurlijke aanzicht te vergroten en het gebied een natuurlijke ontwikkeling te garanderen, er grote grazers uitgezet; Galloway runderen en Konink paarden. Vanwege deze Koniks heb ik de excursie al na 5 minuten stil moeten leggen. Op het pad waar wij op liepen kwamen ons een 5-tal van deze paarden tegemoet en alvorens verder te kunnen heb ik de deelnemers ervan moeten overtuigen dat deze dieren beter thuis zouden zijn op een manege dan in een natuurgebied, vanwege de letterlijke hoge aaibaarheidsfactor. Bij het zien van het vijfde paard realiseerde ik me dat een dergelijk natuurbeleid in Nederland naast lou-

ter(?) een concept-verandering van de traditionele dierentuin ook verrassende vruchten kan afwerpen. Er vloog een vrouwtje van de gewone paardenhorzel (*Gasterophilus intestinalis*) rond de poten van dit dier. Het stilleggen, in de zin van niet verder lopen, was het enige logische dat kon volgen op deze waarneming. Uitgebreid hebben we kunnen bekijken hoe het vrouwtje haar eieren aan het afzetten was tussen en op de voorpoten van het paard. Na de paardenhorzel grondig bekeken te hebben en stil te hebben gestaan bij de biologie van dit dier ontstond er een discussie met betrekking tot het huidige natuurbeleid in Nederland en het al of niet (her)introduceren van dieren. De uitkomst van de discussie was; "Laat maar komen die wisenten en elanden!" Ten eerste hoeft je dan niet zo ver meer te reizen om deze soorten te kunnen "tikken" en ten tweede levert het een hoop appeltaart op (NJN-traditiegetrouw heb ik de excursie een rondje appeltaart aangeboden: nieuwe soort = appeltaart). Na deze klapper vielen de rest van de waarnemingen uiteraard in het niets. Er is echter één exemplaar dat nog uitzonderlijk genoemd mag worden, het gaat om een vrouwtje van een algemene soort, *Helophilus trivittatus* (Syrphidae), met een zeer donkere achterlijfsteekening (fig. 1). Deze soort wordt mijns inziens gekenmerkt door de zeer grote gele vlekken op tergiet twee en drie, vandaar dat ik even zeer verbaasd was te zien dat het dier toch gewoon een gele middenstreep heeft op het gezicht.

John Smit

Figuur 1. Achterlijf van vrouwtje *Helophilus trivittatus* met zeer donkere achterlijfsteekening.

Meer Brabantse voorjaarsvangsten

Criorhina floccosa doet het in het zuiden van Nederland niet slecht, zie bijvoorbeeld de resultaten van de Diptera-weekenden in deze Vliegenmepper. Dit jaar vond ik de soort niet alleen op landgoed Haanwijk (kmhok 150-407), maar ook op landgoed Heerenbeek bij Bostel (kmhok 152-394, 10 mei, 1♀), in het Elderbroek bij Schijndel (kmhok 155-402, 31 mei, 1♀) en in De Geelders (kmhok 155-400, 31 mei, 1♀). 2 ♂♂ *Leucozona lucorum* (de echte, zie het artikel van Wouter en Theo in deze Vliegenmepper) vlogen op 11 mei in een populierenbos op landgoed De Tongelaar (kmhok 181-414). Ook een bezoek aan Haanwijk op 23 mei leverde een ♀ *Leucozona luco-*

rum op en tevens een vroeg ♂ *Epistrophe grossularia* op. Een ♂ *Temnostoma vespiforme* ving ik op 12 mei in De Krochten (kmhok 104-384). Deze soort heeft volgens mij een voorkeur voor nattere bossen dan *T. bombylans*, waarvan ik op 6 juni 2 ♂♂ op de stam van een omgevallen berk in Haanwijk vond.

Jaap van der Linden

Overige waarnemingen 1998:

Groenendaal (Heemstede):

Parhelophilus frutetorum (Syrphidae):

ca. 20 exx. op 31 mei

Blepharipa pratensis (Tachinidae):

1 ♂ op 31 mei

Tanypeza longimana. (Tanypezidae):

1 ♀ op 31 mei

Microchrysa cyaneiventris (Stratiomyidae):

1 ♀ op 9 augustus

Leijduin (Heemstede):

Tachina fera (Tachinidae):

26 juli, 10 augustus

Machimus cingulatus (Asilidae):

1 ♀ op 26 juli

Platycheirus europaeus (Syrphidae):

1 ♀ op 26 juli

Amsterdamse Bos (Syrphidae):

Brachyopa insensilis: 1 ♂ op 9 april, 2 ♂♂ op 8 mei (op eik en spaanse aak)

Dasysyrphus friuliensis: 1 ♀ op 8 mei

Epistrophe flava: 1 ♀ op 20 mei

Platycheirus occultus: 1 ♀ op 26 juni

Melangyna umbellatarum: 1 ♀ op 19 juli

Xylota sylvorum: enkele ♂♂ op 8 en 16 augustus (niet eerder in A'damse bos gezien)

Volucella zonaria: 1 ♀ op 8 augustus

Oud Reemsterzand (Veluwe):

Volucella zonaria (Syrphidae): 1 ♀ op 24 juli

Menno Reemer

Recente literatuur

Deze keer slechts twee bijdragen over Syrphidae, met dank aan Volkert van der Goot. Paul Beuk slaat een keertje over.

Dirickx, H.G., 1998. Catalogue synonymique et géographique de Syrphidae (Diptera) de la région Afrotropicale. Instrumenta Biodiversitatis 2: 1-188. Ed. Museum d'histoire naturelle de Geneve.

Voor de Afrika-gangers onder u: er zijn 534 soorten zweefvliegen uit tropisch Afrika bekend. Dit werk vat alle informatie over deze soorten samen en geeft inzicht in de geografische verspreiding

Stuke, J.-H., D. Wolff & F. Malec, 1997. Rote list der in Niedersachsen und Bremen geführten Schwebfliegen (Diptera: Syrphidae). Informationsdienst Naturschutz Niedersachsen: 1-16. De publicatie is aan te vragen bij Jens-

Hermann Stuke, Kohlbuschweg 1, D – 26607, AURICH, Duitsland.

De zweefvliegsoorten worden in vijf groepen ingedeeld van (voor zover bekend) uitgestorven tot geen gevaar lopend. De soortenlijst neemt ruim zes bladzijden in beslag. Daarbij valt op dat *Lejops vittatus*, *Pipizella virens* en *Paragus tibialis* als uitgestorven worden beschouwd. Een bij ons gewone moerassoort als *Lejogaster tarsata* staat genoteerd als sterk bedreigd en *Tropidia scita* geldt als kwetsbaar (bij ons wordt ze wel moeraspest genoemd!).

Al met al interessant omdat Neder-Saksen en Bremen aan het noorden van Nederland grenzen.

Oproep

Ben Brugge is bezig met het herzien van zijn wapenvliegentabel van 1987. Hij houdt zich aanbevolen voor commentaar op de sleutel. Bovendien zullen er nieuwe verspreidingskaarten gepresenteerd worden. Iedereen die nog waarnemingen van wapenvliegen heeft, kan die aan Ben doorgeven. Van bijzondere waarnemingen wil hij ook graag bewijsmateriaal bekijken.

Adres:

Ben Brugge

Zoölogisch Museum Amsterdam

PLantage Middenlaan 164

1018 DH Amsterdam

020-5256258

Dipteradag 27 maart 1999

Net als in vorige jaren wordt ook in 1999 door de sectie Diptera een ledenbijeenkomst georganiseerd, en wel op 27 maart in het befaamde Zoölogisch museum te Amsterdam. In de ochtend zullen enige leden een lezing houden over een onderwerp dat hen bezighoudt en kunnen mededelingen en oproepen worden gedaan. In de middag staat de collectie van het museum open voor onderzoek en kan zelf meegebracht materiaal aan andere min of meer deskundigen worden voorgelegd. Iedereen die graag een deel van het ochtendprogramma zou willen vullen kan zich tot 15 februari bij Mark van Veen melden. Er wordt nog een definitief programma rondgezonden.

Fries Natuurmuseum

Op 6 februari en 6 maart 1999 zal een aantal leden van de sectie de collectie van het Fries Natuurmuseum bezoeken om daar de zweefvliegengegevens te noteren voor de EIS-databank. Eenieder die daaraan wil meehelpen kan zich melden bij Wouter van Steenis.

DIPTERA-WEEKEND MEI 1999 IN ZUIDOOST-DRENTE

Van 28-30 mei 1999 vindt het jaarlijkse Diptera-weekend plaats in Schoonoord. We kunnen verblijven in het 'kleine gebouw' van kampeerboerderij "De Riegheide". Hier zal plaats zijn voor maximaal 30 vlieg- en muggologen. Deze accommodatie ligt aan de rand van het Sleenerzand, een uitgebreid boscomplex met heidevelden, vennen en afwisselende bossen. De eerste contacten met de boswachter zijn al gelegd, en van hem kunnen we alle medewerking tegemoet zien. Verder zullen we een bezoek kunnen brengen aan het grote hoogveengebied Bargerveen. Hier vinden we grote open vlaktes, maar ook grote en kleine vochtige, door bos omgeven graslanden op veen. In dit gebied broeden ca. 140 paar grauwe klauwierien, dus dan zal het met de insecten ook wel goed zitten. Ook de kleinere hoogveengebieden bij Emmen zijn zeer de moeite waard.

Joop Prijs

Bastiaan Wakkie
Govert Flinkstraat 265-1
1073 BZ Amsterdam
020-7701599
bastiaaw@aaa-mainstreet.nl

Nieuw lid:

Niko Buiten
Spaarne 49 app. 17
2011 CE Haarlem
interesse: Syrphidae

Adreswijzigingen:

Liane Lankreijer
Prinsestraat 72
2513 CE Den Haag
070-3636866
lankreil@pzh.nl

André van Eck
Korte Hoefstraat 30
5046 DB Tilburg

John Smit
Pres. Kennedylaan 279
6883 AK Velp
026-3647397
(ook het adres van Sigrid)

Paul Beuk
Mathilde Wredestraat 59
2037 LN Haarlem
023-5365450

Bart Achterkamp
W.A. Scholtenstraat 10
9712 KW Groningen
050-3136324

COLOFON

Vliegenmepper, jaargang 7 nr 2

ISSN-nummer: 1388-3178

De Vliegenmepper is het halfjaarlijks verschijnend contactblad van de Sectie Diptera van de Nederlandse Entomologische Vereniging.

De sectie heeft als doel het bevorderen van de studie van de Diptera in het Nederlandse taalgebied. Hierin vervult de Vliegenmepper een belangrijke functie.

Iedereen, ook niet-NEV-leden, kan lid worden van de sectie door 10 gulden over te maken op giro 5621403 t.n.v. Penningmeester Sectie Diptera te Haarlem, onder vermelding van lidmaatschap Sectie Diptera. Alle leden krijgen de Vliegenmepper toegestuurd.

Het bestuur van de sectie ziet er als volgt uit:

Voorzitter: Aat Barendregt, Koninginnelaan 9,
3781 GK Voorthuizen (0342-471451)

Secretaris: Theo Zeegers, Weegschaalstraat 207,
7521 CH Enschede (053-4335284)

Penningmeester: Paul Beuk, Math. Wredestraat 59,
2037 LN Haarlem (023-5365450)

Bijeenkomsten: Mark v. Veen, Couwenhoven 42-27,
3703 ED Zeist (030-6962687)

Redactie: Jaap v.d. Linden, W. Alexanderplein 18,
5271 AR St.-Michielsgestel (073-5516335)

Wouter van Steenis, Androsdreef 52,
3562 XB Utrecht (030 - 2615147)

Redactieadres: zie Jaap van der Linden

Door een foutje van mij is de volgende bijdrage niet opgenomen in de Vliegenmepper 7 (2) van december 1998. Aangezien de volgende Vliegenmepper pas in mei 1999 wordt verwacht, leek het ons toch belangrijk de leden hiervan zo snel mogelijk kennis te laten nemen. Daarom wordt het artikel op deze wijze toegestuurd.

Jaap van der Linden

Een tweede soort *Leucozona*

door **Wouter van Steenis & Theo Zeegers,**
met medewerking van **Bob van Aartsen en Jaap van der Linden**

Twee soorten *Leucozona*'s

Episyrphus balteatus, *Myathropa florea*, *Eristalis tenax* en *Leucozona lucorum* zijn variabele maar onmiskenbare soorten zweefvliegen. Dachten we. *Leucozona lucorum* hoort sinds dit jaar niet meer in dit rijtje thuis. Dieter Doczkal toonde dit jaar (in *Volucella* 3: 27-49) overtuigend aan dat het genus *Leucozona* in West-Europa twee soorten rijk is: naast *L. lucorum* (Linnaeus, 1758) ook *L. nigripila* Mik, 1888. Beide soorten blijken ook in Nederland voor te komen.

Verschillen

Aan de hand van de kleur van de beharing op het vierde achterlijfssegment zijn beide soorten relatief eenvoudig van elkaar te onderscheiden (zie Doczkal l.c. voor vele details).

L. nigripila heeft de beharing op het vierde achterlijfssegment geheel zwart, ook langs de zijnaad (zelden 5 % lichte beharing tussen de zwarte).

L. lucorum is op het vierde achterlijfssegment tenminste deels licht behaard. In de regel is de lichte beharing zelfs overheersend (minstens 70 %), maar in een klein aantal gevallen zijn er ongeveer evenveel lichte als donkere haren (tot maximaal 70 % donker). In alle gevallen is de beharing langs de zijnaad evenwel licht.

Verspreiding

Volgens de voorlopige atlas van de Nederlandse zweefvliegen komt *Leucozona lucorum* (incl. *L. nigripila*) in ons land voor in Zuid- en Midden-Limburg, midden Brabant, Rijk van Nijmegen, Achterhoek, Twente en Voorne, met losse waarnemingen rond Den Haag, Zwolle en Wageningen en op de Veluwe. Een snelle ronde herterminatie (col. W. van Steenis, J. v.d. Linden, B. van Aartsen, MEC Eindhoven, ZMA Amsterdam en NNM Leiden) levert een interessant verschil in verspreiding in ons land op:

Ten oosten van de IJssel komt overwegend *L. nigripila* voor (Twente en Achterhoek). Omgekeerd komt ten zuiden van de grote rivieren (Limburg, Brabant) en ten westen van de IJssel (Veluwe, duinen) overwegend *L. lucorum* voor. Enkele uitzonderingen bevestigen de regel. Zo komt in het Haaksbergerveen (een wat afwijkend arm milieu) *L. lucorum* voor (det ThZ van dia). In het rivierengebied lijken

beide soorten voor te komen. Dit komt verder slechts bij Best en Oirschot (Noord-Brabant) voor. Grote series van Delden en Vorden behoren alle tot *L. nigripila*, die van Susteren, Echt en Zuid-Limburg behoren alle tot *L. lucorum*. Dit is een belangrijke ondersteuning voor de soortstatus van *L. nigripila*.

Beeld nog niet compleet

De collectie van Jan Lucas en de kleine collecties moeten nog bekeken worden. Mogelijk levert dit nieuwe inzichten op. Verder blijft het de vraag of er verschil in habitatvoorkeur is tussen beide soorten *Leucozona*.

Uiteraard horen wij heel graag de herterminaties van anderen. Graag toezenden aan:

het zweefvliegenproject
p.a. bureau EIS-Nederland
postbus 9517
2300 RA Leiden
e-mail: eis@naturalis.nnm.nl,

graag met een afschrift naar de auteurs.

Adres van de auteurs:

Androsdreef 52
3562 XB Utrecht
w.vansteenien@natuurmonumenten.nl

Weegschaalstraat 207
7521 CH Enschede